

POSTANOWIENIE

Dnia 16 stycznia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z powództwa M. M.

przeciwko P. S.A. w W.

o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 16 stycznia 2017 r.,

na skutek skargi kasacyjnej powoda

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 21 marca 2016 r., sygn. akt VI ACa [...],

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

**2. zasądza od powoda na rzecz strony pozwanej kwotę
240 (dwieście czterdzieści) zł, tytułem kosztów
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną powoda M. M. od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 21 marca 2016 r., sygn. akt VI ACa [...] Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości

lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1, 2 i 4 pkt 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy

wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.).

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ., z dnia 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

Z kolei oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo, iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, nie publ., z dnia 26 czerwca 2015 r., III CSK 77/15, nie publ., z dnia 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, nie publ.).

Skarżący w skardze kasacyjnej zarzucił naruszenie art. 233 k.p.c. przez uznanie, iż postanowienia pkt. 7 załącznika nr 1 do ogólnych warunków umów nie jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco nie narusza interesu konsumenta, a tym samym nie stanowi klauzuli niedozwolonej, podczas gdy tożsame zapisy były już uznawane za klauzule niedozwolone.

W ramach pierwszej podstawy zarzucił naruszenie art. 385¹ § 1 k.c., art. 385² k.c. przez stwierdzenie, że postanowienia określające procentową

wysokość tzw. wskaźnika wykupu w poszczególnych latach, w oderwaniu od regulacji umownej dotyczącej sposobu wyliczenia opłaty wartości rachunku określonej w § 36 ogólnych warunków indywidualnego ubezpieczenia na życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym, nie zawiera w sobie żadnej treści, nie kreując tym samym żadnych praw i obowiązków. Zarzucił także naruszenie art. 385³ pkt 16 i 17 k.c., w sytuacji, gdy z regulacji tych wynika jednoznacznie, iż niedozwolone są zapisy umowy stosowane przez przedsiębiorcę w obrocie z konsumentami, które tylko na konsumenta nakładają obowiązek zapłaty określonej sumy, przy czym kwota jest wygórowana.

Oczywistą zasadność skargi kasacyjnej, skarżący łączył z tym, iż zarzucane w skardze kasacyjnej naruszenia prawa procesowego i materialnego doprowadziły do oddalenia powództwa wskutek uznania, że postanowienie stanowiące określenie procentowej wysokości tzw. wskaźnika wykupu w poszczególnych latach w oderwaniu od regulacji umownej dotyczącej sposobu wyliczenia opłaty wartości rachunku określonej w § 36 ogólnych warunków indywidualnego ubezpieczenia na życie w Ubezpieczeniowym Funduszu Kapitałowym nie zawiera żadnej treści tj., nie kreuje tym samym żadnych praw i obowiązków, podczas gdy wyliczenie procentowej wysokości pobieranej opłaty likwidacyjnej w danym roku trwania umowy ubezpieczenia kreuje prawa i obowiązki konsumenta, bowiem z jednej strony wskazuje na prawo do rezygnacji konsumenta z zawartej umowy, jednocześnie z drugiej wskazuje na obowiązki ciążące na konsumentce w związku z rezygnacją z ubezpieczenia, a mianowicie ponoszenie wygórowanych kosztów.

Istotne zagadnienie prawne skarżący upatrywał w odpowiedzi na pytanie, czy postanowienie stanowiące określenie procentowej wysokości tzw. wskaźnika wykupu w poszczególnych latach w oderwaniu od regulacji umownej dotyczącej sposobu wyliczenia opłaty wartości rachunku określonej w § 36 ogólnych warunków indywidualnego ubezpieczenia na życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym kreuje prawa i obowiązki konsumenta, a co za tym idzie, czy wskaźnik wykupu wskazany w pkt 7 tabeli opłat i limitów, stanowiący element ustalenia wysokości opłaty likwidacyjnej, kreuje prawa i obowiązki konsumenta sprzecznie z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

Z twierdzeń pozwu wynika, że powód zawarł ze stroną pozwaną umowę ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym. Tego rodzaju umowa ma charakter mieszany z elementami klasycznego modelu ubezpieczenia na życie i postanowieniami charakterystycznymi dla umów, których celem jest inwestowanie kapitału. Wskazał, że w razie rezygnacji przez niego wskutek wypowiedzenia umowy, z usług funduszu w kolejnych latach trwania umowy ubezpieczenia aż do 11 roku włącznie strona pozwana zastrzegła sobie możliwość pobrania opłaty likwidacyjnej (tzw. wykup jednostek uczestnictwa) w wysokości określonej procentowo i rosnącej z biegiem lat (po pierwszym roku - 11%, po drugim - 16%, po trzecim - 22%, po czwartym -40%, po piątym -55%, po szóstym - 65%, po siódmym -70%, po ósmym -75%, po dziewiątym - 80%, po dziesiątym - 85% i 11 - 90%, a od 12 roku 100 %.).

Pomijając, iż powód błędnie zrozumiał powyższy zapis, gdyż wskaźnik procentowy tzw. opłaty likwidacyjnej z biegiem lat do 11 roku włącznie malał, zwrócić przede wszystkim uwagę należy, że w podstawie faktycznej powództwa ograniczył się do oceny kwestionowanego postanowienia umownego, koncentrując się jedynie na aspekcie inwestycyjnym łączącego strony stosunku prawnego, bez wskazania okoliczności faktycznych odnoszących się do ochrony ubezpieczeniowej. Wszak płacąc składkę ubezpieczeniową, z której środki były inwestowane, korzystał również z ochrony ubezpieczeniowej. Do pozwu nie została dołączona umowa, którą zawarł ze stroną pozwaną, a w związku z tym nie wiadomo na jaką kwotę określono sumę ubezpieczenia. Z przedstawionych przez pozwaną symulacji różnych wariantów ubezpieczenia wynika, że w ramach ochrony ubezpieczeniowej w wypadku zajścia zdarzenia objętego ubezpieczeniem, w okresie do 11 lat od zawarcia umowy, świadczenie do wypłaty którego pozwana byłaby zobowiązana, mogło odpowiadać sumie wpłaconych składek ubezpieczeniowych (k. 45, 46), względnie przekraczać te kwoty i to znacznie (k. 48), a to w zależności od wysokości gwarantowanej sumy ubezpieczenia.

Brak okoliczności faktycznych, które zgodnie z ogólnymi regułami procesowymi powinny być przedstawione przez powoda (*da mihi factum dabo tibi ius*), uniemożliwia ocenę prawną żądania pozwu w kierunku przez niego żądanym. W szczególności powód nie wykazał, iż przewidziana w umowie

ochrona ubezpieczeniowa miała ze względu na sumę ubezpieczenia znaczenie symboliczne, jak to miało miejsce w sprawie, w której zapadł wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 grudnia 2013 r., I CSK 149/13 (OSNC 2014, nr 10, poz. 103). Również w postanowieniu z dnia 3 grudnia 2015 r., III CZP 87/15, nie publ., Sąd Najwyższy odmawiając podjęcia uchwały w sprawie udzielenia odpowiedzi na zagadnienie prawne: „czy świadczenie wypłacane przez ubezpieczyciela w przypadku przedterminowego rozwiązania umowy ubezpieczenia na życie wraz z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym jest świadczeniem głównym czy ubocznym”, zwrócił uwagę na konieczność badania całego kontekstu wiążącego strony stosunku prawnego i ocenę struktury świadczeń stron. Oba bowiem aspekty tego rodzaju umowy są ze sobą sprzężone, a w konsekwencji poszczególne zapisy umowy mające wpływ na zakres wzajemnych świadczeń, wymagają całościowej analizy.

W postępowaniu kasacyjnym, Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Powód poza podniesieniem niedopuszczalnego w postępowaniu kasacyjnym zarzutu naruszenia art. 233 k.p.c. (art. 398³ § 3 k.p.c.), nie kwestionował przyjętej przez sądy *meriti* podstawy faktycznej, która odpowiadała twierdzeniom pozwu.

W świetle takich ustaleń faktycznych, brak jest podstaw do uznania, iż zachodzą wskazane przez skarżącego okoliczności uzasadniające wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c., art. 398²¹ k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c. oraz art. 108 § 1 k.p.c. Na zasądzone koszty składa się wynagrodzenie za zastępstwo procesowe ustalone według minimalnej stawki taryfowej (§ 10 ust. 4 pkt 2 i § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, Dz. U. 2015, poz. 1804, ze zm. w zw. z § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r.

zmieniającego rozporządzenie w sprawie opłat za czynności radców prawnych, Dz. U. 2016, poz. 1667).

jw